

MĚSTO HRANICE

Hůrka Národní přírodní rezervace Hůrka u Hranic byla vyhlášena r. 1952, rozprostírá se na ploše 37,45 ha na rozhraní devonských vápenců a mladších kulmských hornin [1] [2]. Díky specifickému geologickému vývoji nalezneme v okolí Hranic unikátní krasové jevy – Zbrašovské aragonitové jeskyně a Hranickou propast. Místní vápenec se ovšem těžil také jako cementářská surovina, což už v 19. století vedlo ke zničení Černotínských jeskyní. Území je zajímavé nejen z geologického, ale i botanického hlediska, jak ukazují další panely naučné stezky [3].

Hranická propast Její rozevřený jícen spadá strmými skalními stěnami do hloubky 69,5 m k jezírku, jehož dno zůstává dosud hádankou. Nejnovější pokusy ověřily hloubku zatopených prostor 220 m, celková hloubka tedy činí 289,5 m (2006) [5]. Propast vznikla zřícením stropu jeskyně, kterou vyhlodaly agresivní kyselky ve vápencích směrem zezdola k povrchu. První písemná zpráva o propasti pochází z roku

1580: „Na vrchu jest veliká jáma (hrozno na ni hleděti), od vrchu až dolů procházející jako propast aneb radše peklo nějaké, do kteréhožto před časy lidé na smrt odsouzení metáni bývali. V té propasti na dně jest louže nebo voda stojatá, do níž jakž zvěř neb jiná hovada vpadnou, hned se potopí a zahynou.“ Propast je také nejstarším moravským krasovým jevem zaznamenaným do mapy, v roce 1624 ji na mapu Moravy zaznačil Jan Amos Komenský. V roce 1813 byly na dno suché části propasti vybudovány dřevěné schody a postupně se stala vyhledávanou turistickou atrakcí [4]. Dnes již sestup k jezírku není z bezpečnostních důvodů možný. Propast si získala publicitu také jako místo, kde v roce 1883 zavraždil jednu ze svých obětí sériový vrah Hugo Schenk.

Pověsti Hranická propast je opředená množstvím pověstí, které se týkají především jejího vzniku, původu jejího německého názvu Gevattersloch (Kmotrova díra) či poustevníků usazených v okolí. Často je vznik propasti spojován s

obyvateli svrčovského hradu. V jedné z pověstí se objevuje také postava bílé paní: Ve zříceninách nedaleko Hranic jsou ukryty poklady, jichž lze dosáhnout na Velký pátek. Jistá žena zde zapoměla své dítě, po roce se naučilo chodit i mluvit. Potravou a hračkami jej zaopatřovala bíle oděná paní. Na nedalekém návrší Svrčově viděl jistý muž svini sršící oheň. V tlamě držela zlatý klíč. Když začal ve strachu utíkat, ozval se za ním hlas: „Mohl jsi nás lehce vysvobodit, ale nesměl bys se bát vzít do ruky ten klíč.“ Ohlédl se a spatřil bílou paní. Ta mu pak řekla: „Zde na tomto místě vyroste třeshňový strom. Až bude velký, udělá z jeho dřeva truhlář, který se dosud nenarodil, kolébku. A to dítě, které v ní první bude ležet, nás vysvobodí. (1859)

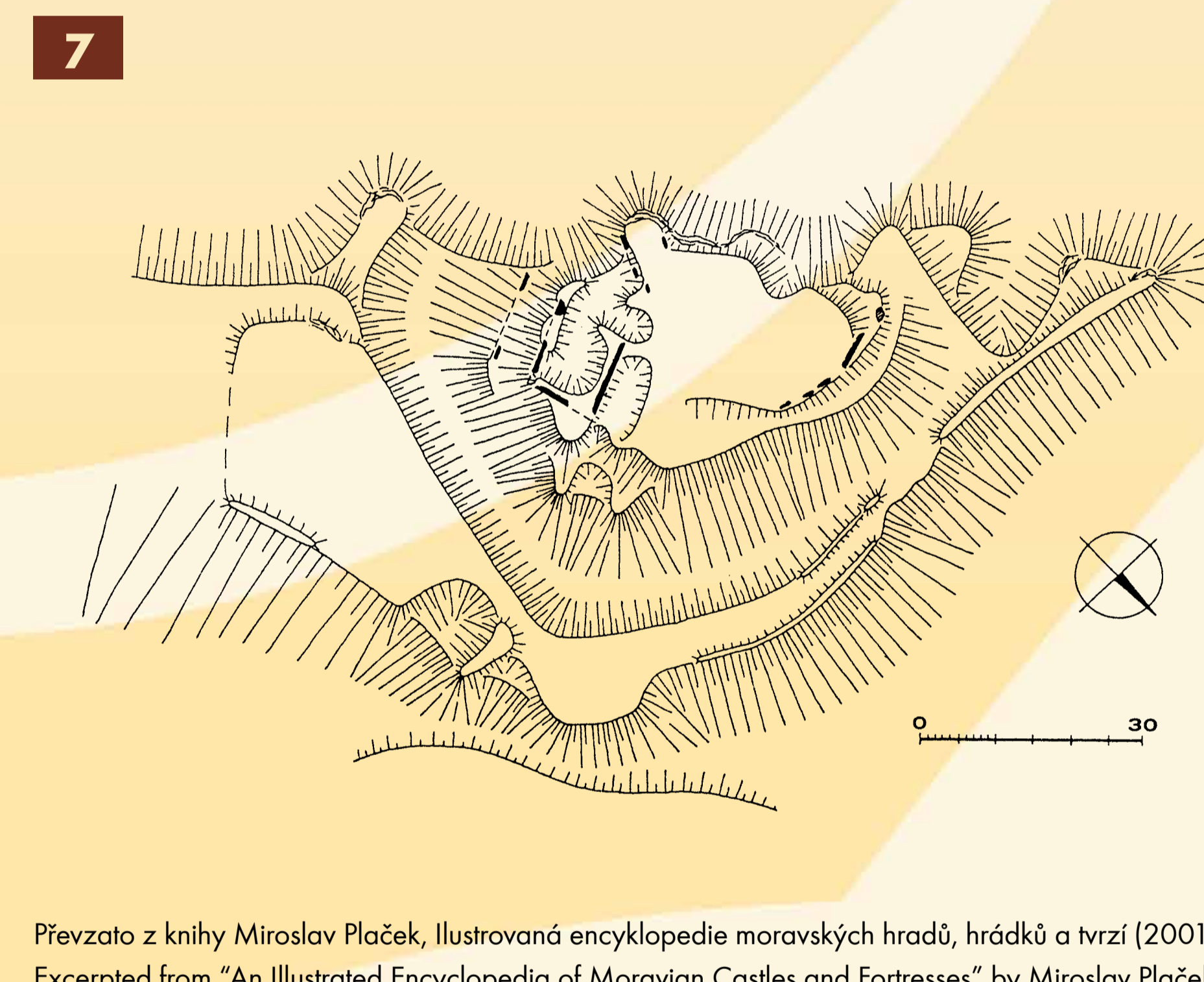
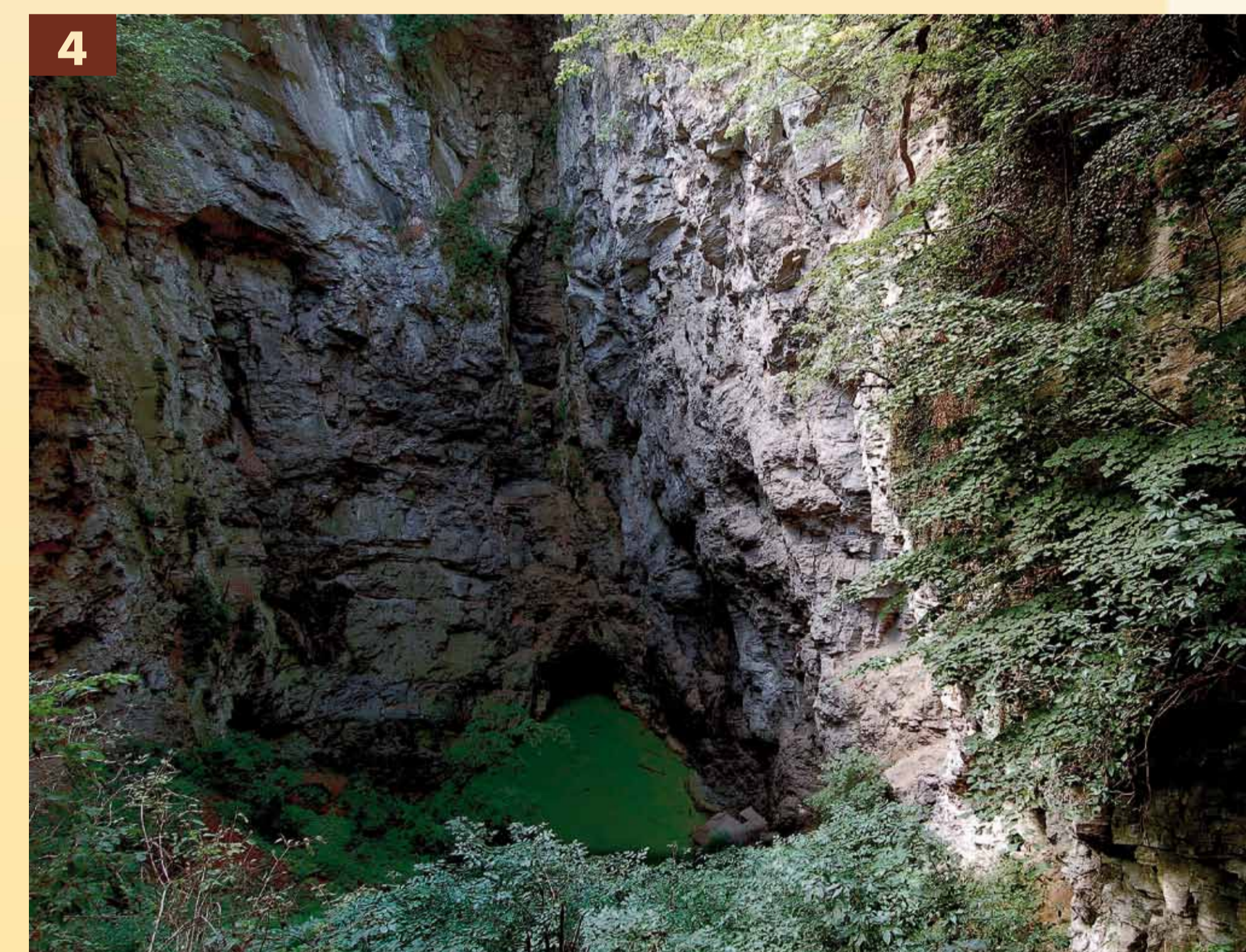
Svrčov Hrádek Svrčov vznikl snad ve 14. století, v roce 1548 se již uvádí jako pustý. Dnes z něj zbyly jen nepatrné zbytky obytné budovy, hradní příkop a val na severovýchodě, vstup do hradu se nacházel na jihovýchodní stra-

ně [7]. Podle místní tradice byl sídlem loupeživých rytířů, při archeologických vykopávkách byly nalezeny kromě ostruh a keramiky ze středověku také stopy nejstaršího neolitického a eneolitického osídlení, jež spadá zhruba do doby 5000–3000 let před naším letopočtem. Hradní zdvo bylo využíváno jako stavební materiál, např. při stavbě farního kostela na Masarykově náměstí. V prostoru „vlevo mezi propastnou horou a Svrčovem v malém oudlíčku“ se nacházel útvar zvaný Čertova kazatelna. Byla to „skála ze třech dovrchu strmících sloupův složená, nad nimiž hrozná skalina v způsobu velkého tříhranného klobouku složena byla, tak sice, že z té strany od silnice malé okno, z oné pak od Svrčova dosti prostranou bránu působila“. Útvar padl již na počátku 19. století za oběť těžbě vápence, dochovala se jen kresba [8].

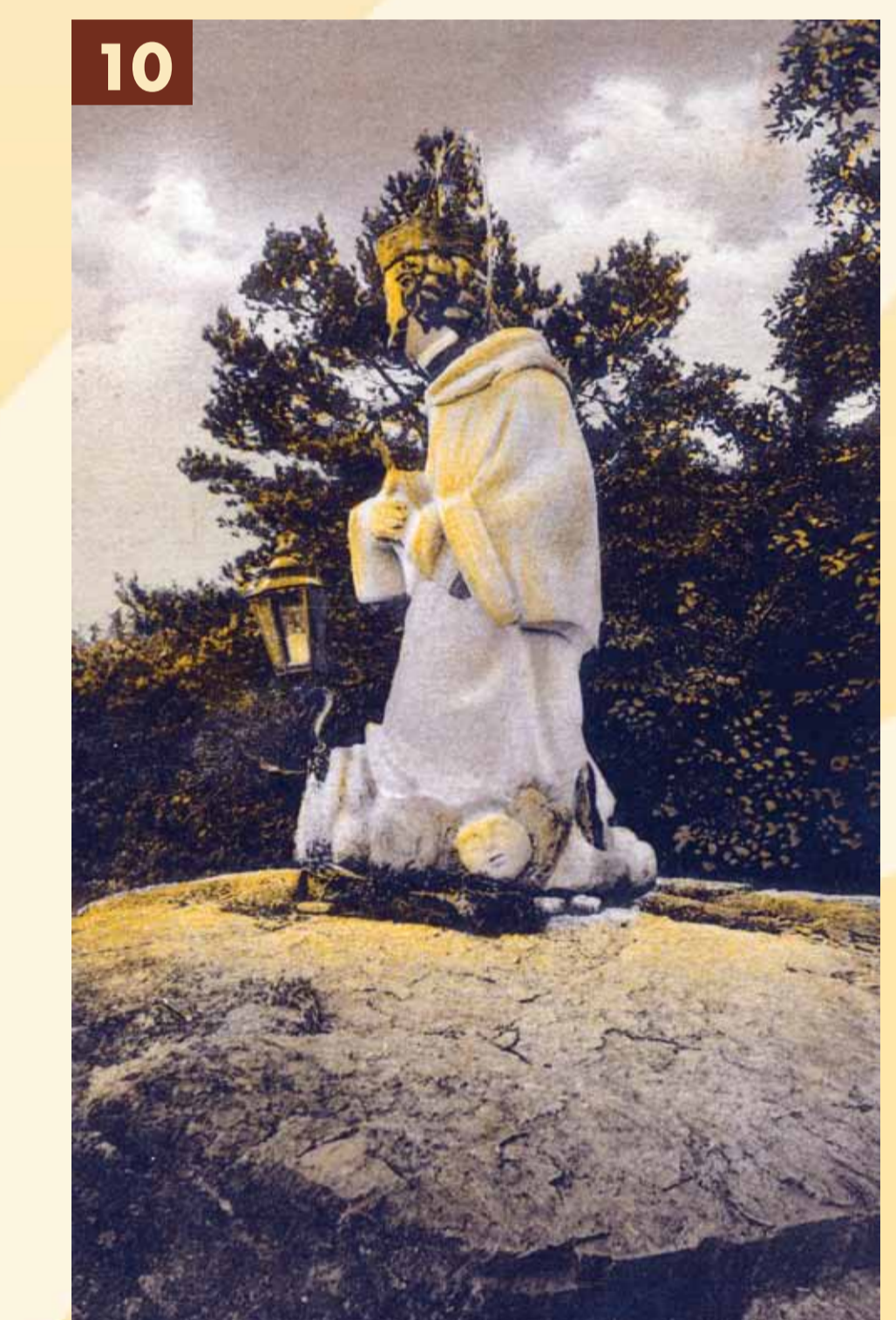
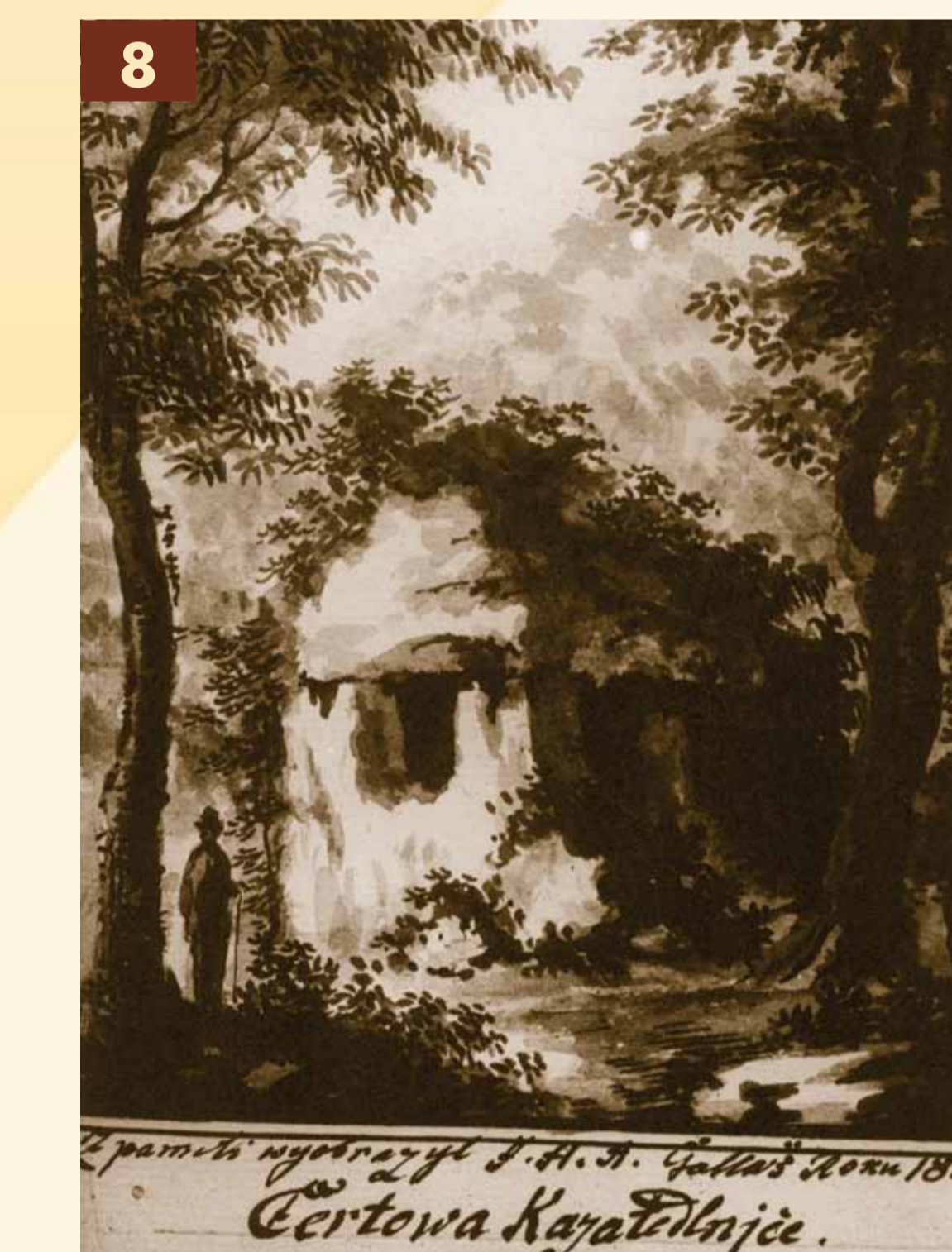
Vyhledka u Janka Na svatojánské skále nad údolím, jímž se vine řeka Bečva, stojí od 70. let 18. století socha sv. Jana Nepomuckého [9]. V roce 1708 ji vytvořil Ferdi-

nand Gross na zakázku majitele hranického panství Leopolda z Dietrichsteina. Socha byla určena pro hlavní hranické náměstí, ale nakonec skončila na skalnaté vyhlídce [6]. V době vzniku sochy nebyl ještě ani zahájen proces blahorečení a svatořečení Jana Nepomuckého, což se odrazilo v poměrně neobvyklém ztvárnění světce jako klečící postavy na oblaku [10]. Obdobnou Grossovu sochu najdeme v nedalekém Lipníku nad Bečvou.

Text / Text: Jiří J. K. Nebeský
Foto / Photo: Milan Mráz [1] [2] [3] [6] [9], Jiří Necid [4] [5]
Sbírka / Collection: Městské muzeum a galerie v Hranicích [8], Milan Králík [10]
Kresby / Paintings: Miroslav Plaček [7], Josef H. A. Gallas [8]
Grafika / Graphics: Jan Machovský, info@machovsky.cz, www.machovsky.cz

Převzato z knihy Miroslav Plaček, Ilustrovaná encyklopedie moravských hradů, hrádků a tvrzí (2001)
Excerpted from "An Illustrated Encyclopedia of Moravian Castles and Fortresses" by Miroslav Plaček

Hůrka Declared a national nature preserve in 1952, Hůrka near Hranice spreads across an area of 37.45 ha on the boundary of Devon limestone and the Upper Culm Measures [1] [2]. Thanks to specific geological development, the area surrounding Hranice features unique karst phenomena - the Zbrašov Aragonite Caves or the Hranice Chasm. The local limestone is mined also for cement, which led to the destruction of the Černotínské caves as early as the 19th century. The territory is interesting from both geological and botanical standpoints, as other panels of the educational trail show [3].

The Hranice Chasm Its open mouth of steep rock walls plummet down 69.5 m to a small lake, whose bottom has not been reached as yet. The latest attempts confirmed the depth of the flooded area to be 220m; the total depth is therefore 289.5 m (2006) [5]. The chasm was formed when the ceiling of a cave, by aggressive acidulous water in the li-

mestone working from the bottom to the surface, collapsed. The first written records date back to 1580: "On the top there is an enormous hollow (appalling to look at), from the top to the bottom travelling like a chasm or a hell where people sentenced to death used to be thrown in the past. On the bottom of that chasm there is a pool or stagnant water, and when animals or other beasts fall into it, they immediately go under and perish." Furthermore, the chasm is the oldest Moravian karst phenomenon recorded cartographically - in 1624 John Amos Comenius entered it on the map of Moravia. In 1813 wooden steps were built leading down to the bottom of the dry area and the chasm gradually became a popular tourist attraction [4]. However, due to safety reasons the descent to the lake is no longer possible. The chasm also became famous as a place where the mass murderer Hugo Schenk killed one of his victims in 1883.

Legends The Hranice Chasm is shrouded in many legends related mainly to its beginnings, the origin of its German name Gevattersloch (Godfather's Hollow), or the ascetics living nearby. Oftentimes, the beginnings of the chasm are associated with the inhabitants of the Svrčov Castle. One of the legends speaks of the white lady: Treasures hidden in ruins near Hranice can be retrieved on Good Friday. A certain woman forgot her child here, and it learned to walk and speak within a year. A white lady provided it with food and toys. On the nearby Svrčov hill a certain man observed a swine breathing fire. It was holding a golden key in its mouth. He broke into a run when a voice behind him said: "You could have easily saved us but you would have to be brave enough to take the key in your hand." The man turned and saw a white lady. She said: "Here, a cherry tree shall grow. When it is big, a carpenter, who has not been born yet, shall make a cradle from its wood. And the first child to lie there will save us. (1859)

Svrčov The Svrčov Castle was probably built in the 14th century; in 1548 it is mentioned to have already been abandoned. Today all that is left are the ruins of a residential building, the castle moat, and a rampart in north-east; the entrance to the castle used to be on the south-east side [7]. According to the local tradition, it was the residence of marauding knights; findings during archaeological excavations included medieval spurs, ceramics, but also traces of the oldest Neolithic and Chalcolithic settlement dating back approximately to 5,000–3,000 BC. "Between the chasm, mountain and Svrčov, in a small valley" was a formation called Čertova kazatelna (Devil's Pulpit). It was "a rock consisting of three columns, above which a dreadful rock in the shape of a large triangle hat towered, so that from the road it looked like a small window and from Svrčov like a spacious gate." The rock formation fell victim to limestone mining at the beginning of the 19th century; only an illustration survives now [8].

U Janka Observatory Since the 1770s, a statue of St. John of Nepomuk has been standing on the Svatojánská rock overlooking the Bečva river valley [9]. The statue was made by Ferdinand Gross in 1708 for the owner of the Hranice domain, Leopold of Dietrichstein. The statue was intended for the main square of Hranice but ended up on the rock observatory [6]. When the statue was being made, the process of beatifying and canonizing had not even started. This is reflected in the rather unusual rendering of the saint as a kneeling figure on a cloud [10]. A similar statue by Gross is in the nearby town of Lipník nad Bečvou.

ZA KRÁSAMI MĚSTSKÉ PAMÁTKOVÉ ZÓNY HRANICE

Evropská unie
Evropský fond pro regionální rozvoj
Partner pro váš rozvoj

ROP
Střední Morava

www.hranice.eu / www.mic.hranice.cz / tel.: +420 581 607 479